

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1973/4

Karar Sayısı : 1973/15

Karar Günü : 22/3/1973

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara Asliye Birinci Ticaret Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : 6.8.1970 günlü, 13571 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan (444 sayılı Kanununun 1. Ve 2. maddelerinin değiştirilmesine dair) 22.7.1970 günlü, 1313 sayılı Kanununun 1. maddesinin Anayasaya aykırı olduğu yolundaki davalı vekilinin iddiasının ciddiliği kanısına varan ve aynı kanununun 4. maddesini de Anayasaya aykırı gören mahkeme Anayasanın değişik 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

I-Olay :

Bir Onuncu Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesince 1313 sayılı Kanununun 1. maddesine dayanılarak Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası aleyhine 6.8.1971 gününde açılan ve Ankara Asliye Birinci Ticaret Mahkemesinin 971/279 esas sayısını alan 17.135.60 liralık muarazanın men'i davasının duruşması sırasında davalı vekili 16.10.1972 gününde verdiği dilekçe ile 1313 sayılı Kanununun 1. maddesinin Anayasanın 2.,7.,12.,38.,ve 40. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür; iddiayı ciddi gören ve ayrıca Kanununun 4. maddesinin de Anayasaya aykırı düştüğü kanısına varan Mahkeme aykırılığı Anayasanın 2.,12.,40. ve 105. maddelerine dayandırarak Anayasa Mahkemesine başvurulmasına 4.12.1972 gününde oybirliği ile karar vermiştir.

II-Anayasaya aykırılık iddia ve görüşünün gerekçeleri özeti :

1- Davalı vekilinin gerekçesi özeti:

a) Anayasanın 40. maddesine göre herkes sözleşme hürriyetine sahiptir. Kanun bu hürriyeti ancak kamu yararı amacı ile sınırlayabilir.

Müvekkilim Banka ile Onuncu Dönem milletvekili arasında o zamanki mevzuata uygun biçimde borç verme sözleşmesi yapılmış, ödeme şartları saptanmıştır. Bankanın rızası olmaksızın yasama yolu ile sözleşmede değişiklik yapılarak faiz ve masraf borçlarının bağışlanması, böylece işçi veya köylü gibi iktisatçı zayıfına bir bölüm milletvekillerinin korunması, işte kamu yararı güdüldüğü gibi bir gerekçeye dayandırılmaz. Bir Devlet Bankasının bu yoldan milyonlarca liralık alacağının silinmesinin kamu zararına olacağı ortadadır.

b) 1313 sayılı Kanun, aynı durum ve koşullar altında borçlanıp borçlanıp borçlarını gününde ödemiş milletvekilleri ile ödemiş milletvekilleri arasında eşitsizlik ve ikincilerden yana bir ayrıcalık oluşturmakta ve böylece Anayasanın 12. maddesi ilkeleri ile de çelişkiye düşmektedir.

Esas Sayısı : 1973/4

Karar Sayısı : 1973/15

c) Anayasanın 2. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti demokratik ve sosyal bir hukuk devletidir. 1313 sayılı Kanunun çıkarılması yasama yetkisini Millet adına kullanmaları gerekli milletvekillerinin yetkilerini kendilerine ayrıcalık sağlama yönünde kullandıkları anlamını taşıyor ve demokratik devlet ilkesi ile bağdaşmaz.

ç) Devletin, Anayasanın 35-52. maddeleri uyarınca öncelikle yardım etmek zorunda bulunduğu geniş yurttaş topluluğu bu yardımlardan gereği gibi yararlanamadığı halde daha iyi durumda bulunan birkaç yüz borçlu milletvekilinin ana para dışındaki borçlarının 1313 sayılı Yasa aile bağışlanmasına gidilmesi sosyal devlet ilkesine de ters düşer.

d) Bankanın mamelekine girmiş ve 6.8.1970 gününden önceki dönemde yürürlükte bulunan 444 sayılı Yasaya göre tahakkuk ettirilmiş %6 muaccel faiz ve temerrüt giderleri alacaklarının borçlanma sözleşmesine Yasa ile müdahale edilerek borçlunun mamelekine aktarılması Anayasanın kazanılmış hakları koruyan ilkeleri ile uyuşamaz.

e) Hukuk devletinde yasaların genel, nesnel ve soyut esaslara dayanması gerekir. Oysa 1313 sayılı Kanunla sayıları birkaç yüz kişiye ulaşabilen, kimlikleri önceden belli kişiler için özel ve somut kurallar getirilmiştir.

f) 1313 sayılı Kanunun 1. maddesi yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasanın 2.,7.,12.,38. ve 40. maddelerine aykırıdır.

2-Karşı tarafın savunması özeti :

Mahkemenin 22.1.1973 günlü, 1972/259 sayılı yazısına göre; davalı vekilinin Anayasaya aykırılık iddiasına karşı, davacı vekili yazılı cevap vermemiş, ancak 16.10.1972 günlü oturumda savunmanın genişletilmesine muvafakatı olmadığını açıklamakla yetinmiştir.

3-Mahkemenin Anayasaya aykırılık görüşünün özeti :

a) 1313 sayılı Kanun, aynı koşullar altında borçlanıp borçlarını zamanında ödemiş iyi niyetli milletvekilleri ve öteki çiftçi borçlular ile mutemerrit duruma geçmiş milletvekilleri arasında eşitsizlik ve ikincilerden yana bir ayrıcalık doğurduğu için Anayasanın 12. maddesi ilkelerine aykırıdır.

b) Anayasanın 40. maddesine göre sözleşme hürriyeti vardır. Bu hürriyet ancak kamu yararı nedeni ile sınırlanabilir. 10. Dönem milletvekilleri davacı Banka ile serbest iradelerine dayanarak sözleşme yapmışlar ve bu sözleşmeler uygulama alanına girmiştir. Özel hukuk alanına giren bu çeşit bir akde kamu yararı olmaksızın yasama yolu ile müdahale edilmesi ve durumun Banka aleyhine çevrilmesi 40. maddeye aykırılığı oluşturur.

c) 1313 sayılı Kanunun 1. maddesi yapılmış tahsilâtın esas borçtan indirilmesini de öngörmektedir. Burada sosyal adalet ve kamu yararı söz konusu olamayacağından kural Anayasanın 2. maddesiyle de çelişmektedir.

ç) 1313 sayılı Kanunun 4. maddesi, bu kanunun yalnız Maliye ve Ticaret Bakanlıklarınca yürütüleceğini belirlediği için Anayasanın 105. maddesine aykırıdır.

III-Yasa metinleri :

Esas Sayısı : 1973/4
Karar Sayısı : 1973/15

1- İtiraz konusu Kanun :

Anayasaya aykırılık iddia ve görüşüne konu olan 22.7.1970 günlü, 1313 sayılı Kanunun 1. ve 4. maddeleri, Beşinci Tertip Düstur-Cilt 9-İkinci Kitap-sayfa 2579 daki metne göre, şöyledir:

(Madde 1-Onuncu Dönem T.B.M.M.üyelerinin ödeneklerine müsteniden T.C.Ziraat Bankasına bakiye borçları bu kanunun neşri tarihinden itibaren %3 faizle 10 yıllık taksite bağlanmıştır.)

Borçluların bu tarihe kadar yapmış oldukları bütün ödemeler “Hangi nam ile tahsil edilmiş olursa olsun” esas borçtan indirilir.)

(Madde 4-Bu kanunu Maliye ve Ticaret Bakanları yürütür.)

2-Dayanılan Anayasa kuralları :

Mahkemenin Anayasaya aykırılık görüşünü desteklemek üzere ileriye sürdüğü Anayasanın 2.,12.,40. ve 105/1. maddeleri aşağıda yazılı olduğu gibidir:

(Madde 2-Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.)

(Madde 12- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.)

(Madde 40-Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Kanun, bu hürriyetleri ancak, kamu yararı amacı ile sınırlayabilir.

Devlet, özel teşebbüslerin milli iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.)

(Madde 105/1-Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, Bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanlar Kurulu, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur.)

IV-İlk İnceleme :

1-9.1.1973 günlü toplantı :

Anayasa Mahkemesinin, İttüzüğün 15. maddesi uyarınca 9.1.1973 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Nuri Ürgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Abdullah Üner, Kâni Vrana, Mustafa Karaoğlu, Lütfi Ömerbaş, Şevket Müftügil ve Ahmet H.Boyacıoğlu'nun katılmaları ile yapılan ilk inceleme toplantısında;iş aşağıda yazılı yönlerden ele alınmıştır:

Esas Sayısı : 1973/4

Karar Sayısı : 1973/15

a) Görüşmelerin başında Halit ZARBUN konunun kendisini ilgilendirdiğini açıklamıştır. Ahmet AKAR ve Muhittin GÜRÜN mazeretli, üç üyelik de boş olduğu için Halit ZARBUN'un işe bakmaktan çekinmesi Kurulun toplanmasını engelleyecektir. 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 46. maddesinin son fıkrasında yer alan (Kurulun toplanmasına mani olacak sayıda üyelerin çekinme istekleri dinlenmez) kuralı böyle bir çekinmeye olanak tanımadığı için Kurulun bu durumu ile incelemeye geçilmiştir.

b) Dosyadaki belgelerin fotokopi yoluyla elde edilen suretler olduğu ve bunların onanlı bulunmadığı, ayrıca Anayasaya aykırılık iddiası üzerinde karşı tarafın savunmasının alınmamış olduğu görülmüştür. 44 sayılı Kanunun 27. maddesinin üçüncü fıkrası kuralına göre dosya muhtevasının mahkemece konu ile ilgili görülüp gönderilen suretlerinin onanmış bulunması ve savunmanın da gönderilmesi zorunludur ve şu durum, tamamlanmak üzere dosyanın geri çevrilmesini gerektiren bir eksikliği oluşturur. Avni GIVDA, Sait KOÇAK, Halit ZARBUN, Ziya ÖNEL, Abdullah ÜNER ve Lütfi ÖMERBAŞ fotokopi yoluyla elde edilmiş belge suretlerinin olağan biçimde düzenlenmiş örneklerden ayrılmış olduğunu, bunların belgelerin gerçeğe uygunluğunu ve resmi niteliğini aynen aksettirdiğini, onun için de geri çevirmeye yer olmadığını ileri sürerek bu yöndeki görüşe katılmamışlardır.

Böylece dosyadaki belge fotokopileri onanlı olmadığı gibi Anayasaya aykırılık iddiası üzerinde karşı tarafın savunması alınmamış olduğundan 44 sayılı Kanunun 27. maddesine aykırı düşen bu eksiklikler tamamlanmak üzere dosyanın geri çevrilmesine Avni GIVDA, Sait KOÇAK, Halit ZARBUN, Ziya ÖNEL, Abdullah ÜNER ve Lütfi ÖMERBAŞ'ın fotokopileri geri çevirmeye yer olmadığı yolundaki karşıoyları ile ve oyçokluğu ile 9.1.1973 gününde karar verilmiştir. (1972/57-1973/2 sayılı karar).

2-8.2.1973 günlü toplantı :

Dosyanın Anayasa Mahkemesine yeniden gelmesi üzerine 8.2.1973 gününde Muhittin TAYLAN, Avni GIVDA, Fazıl ULUOCAK, Sait KOÇAK, Nuri ÜRGENALP, ŞAHAP ARIÇ, Ahmet AKAR, Ziya ÖNEL, Abdullah ÜNER, Kâni VRANA, Mustafa KARAOĞLU, Muhittin GÜRÜN, Lütfi ÖMERBAŞ, Şevket MÜFTÜGİL ve Ahmet H.BOYACIOĞLU'nun katılmaları ile yapılan toplantıda saptanan durum aşağıda yazılı olduğu gibidir.

a) 9.1.1973 günlü Anayasa Mahkemesi kararı gereğinin yerine getirildiği ve dosyanın eksikliğinin kalmadığı görülmüştür.

b) Mahkeme 1313 sayılı kanunun 1. ve 4. maddelerinin Anayasaya uygunluk denetiminden geçirilmesini istemektedir. Kanunun 1. maddesi Onuncu Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin borçlarına ilişkindir. Mahkemenin bakmakta olduğu davada bir Onuncu Dönem milletvekilinin Ziraat Bankasına olan borcu söz konusudur. 1. maddenin davada uygulanacak kural olduğunda kuşku yoktur. Kanunun 4. maddesi ise yasayı yürütecek bakanları belirlemektedir. Kuralın niteliği ortadadır ve nerelerce uygulanacağı kendi içinde belli edilmiştir. Onun için mahkeme 1313 sayılı Kanunun 4. maddesini bakmakta olduğu davada uygulama durumunda değildir ve itiraz bu yönden Anayasanın değişik 151. maddesine uymamaktadır. İşin esasının incelenmesinin 1313 sayılı Kanunun 1. maddesi ile sınırlandırılması gerekir.

c) Böylece: dosyanın eksikliği kalmadığı anlaşıldığından işin esasının 22.7.1970 günlü, 1313 sayılı Kanunun mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulama durumunda bulunduğu birinci maddesiyle sınırlı olarak incelenmesine 8.2.1973 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

Esas Sayısı : 1973/4
Karar Sayısı : 1973/15

V-Esasın incelenmesi :

İtirazın esasına ilişkin rapor, Ankara Asliye Birinci Ticaret Mahkemesinin 22.1.1973 günlü, 1972/259 sayılı yazısı ve ekleri; iptali istenen Kanun kuralları; Anayasaya aykırılık görüşüne desteklik eden Anayasa maddeleri; bunlarla ilgili gerekçeler ve başka yasama belgeleri; benzeri bir işe ilişkin 1973/2 esas sayılı dosya; konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

22.7.1970 günlü, 1313 sayılı Kanunun 1. maddesi ile 1973/2 esas sayılı iş dolayısıyla incelenmiş ve iptaline 22.3.1973 gününde 1973/14 sayı ile karar verilmiş olduğundan konunun yeniden incelenip karara bağlanmasına yer olmamak gerekir.

IV-Sonuç:

22.7.1970 günlü, 1313 sayılı Kanunun 1. maddesi ile 1973/2 esas sayılı iş dolayısıyla incelenmiş ve iptaline 22.3.1973 gününde 1973/14 sayı ile karar verilmiş olduğundan konunun yeniden incelenip karara bağlanmasına yer olmadığına 22.3.1973 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Muhittin TAYLAN	Avni GİVDA	Fazıl ULUOCAK
Üye	Üye	Üye
Sait KOÇAK	Nuri ÜLGENALP	Şahap ARIÇ
Üye	Üye	Üye
İhsan ECEMİŞ	Ahmet AKAR	Ziya ÖNEL
Üye	Üye	Üye
Abdullah ÜNER	Kâni VRANA	Muhittin GÜRÜN

Esas Sayısı : 1973/4
Karar Sayısı : 1973/15

Üye

Lütfi ÖMERBAŞ

Üye

Şevket MÜFTÜGİL

Üye

Ahmet H.BOYACIOĞLU